

Posudek magisterské diplomové práce

Bc. Jan Turek

Cíle a přínos projektu Dům přírody Třeboňska

Fakulta humanitních studií University Karlovy

obor sociální a kulturní ekologie, 2022

Úvod

Diplomant **Bc. Jan Turek** zvolil pro svou diplomovou práci téma vyhodnocení stavu a funkce domů přírody, jež je poměrně málo zpracované a nesporně společensky významné. Vzhledem k tomu, že byl od počátku studia zaměřen na ochranu přírody, ale zajímal se i o veřejný prostor, je volba logická a výsledek není bez užitku.

1. Obsahová stránka

Velmi podrobný pečlivě strukturovaný obsah poněkud překvapí zařazením kapitoly Prezentace Domu přírody Třeboňska (dále DPT), jež se posléze ukáže jako zcela náležitá (viz níže). Pěkně návodně sepsaný abstrakt i úvod dobře napomáhají čtenáři k orientaci v textu.

Úvodní kapitola teoretické části napovídá, že autorovi nejde tolik o to, CO z přírody a její ochrany představit, ale JAK. Teorie „Interpretace místního přírodního a kulturního dědictví“, jíž se zabývá, nemusí být jediným způsobem, jak zbudovat dům přírody, o čemž svědčí i druhá subkapitola, zařazená tak trochu z povinnosti, „Třífázový model učení“ (ovšem pojmenování samo je zavádějící: tradiční model učení, s nímž se EUR konfrontuje, je totiž také třífázový...), ale je konceptem funkčním a obecně respektovaným.

Školsky pojatému a pohříchu velmi stručnému představení zájmového území věnoval autor vedle Úvodu pouze půldruhé stránky (jinak vcelku bezchybně, např. správně uvádí vznik biosférické rezervace před CHKO [str. 23], byť právě tento fakt dokazuje, že hlavní hodnotou zde není „divočina“, ale naopak historické soužití člověka s přetvářenou přírodou; viz dále). Je to trochu škoda pro čtenáře, ale i pro autora, který by si možná při popisu území o něco lépe uvědomil, čemu a jak by se DPT mohl věnovat. V celé práci je také pomínut poněkud odlišný charakter Chlumecka.

Následuje kapitola o interpretačním plánování vztažená již k DPT a jeho popis. Obsáhlejší pasáže věnované projektovému záměru a metodice práce svědčí o porozumění metodám a obsahují většinou, ne vždy (výběr vzorku, pojem narátor), přijatelnou obhajobu autorova řešení (viz dále).

Empirická část podrobně popisuje vlastní expozici DPT a analyzuje ji v dobře navržených pěti kapitolách 7.2 až 7.6, z nichž čtyři „vlastní“ (první je spíše převyprávěná) obsahují účelné shrnutí. Následuje obraz DPT navenek, popis jeho další činnosti a podrobná a důležitá kapitola Diskuse, jež probírá ponejvíce vlastní záměr diplomanta a úspěch jeho realizace (diskuse „dovnitř“). Vnější diskusi s dosavadním teoretickým poznáním se autor věnuje podstatně méně prostě proto, že se s teorií interpretace takřka bezvýhradně ztotožnil. Nejde o zcela nekritický přístup, pokud má autor na paměti, že existují i jiné možnosti, např. z oblasti pedagogiky (didaktiky, metodiky), socio-psychologie, výstavnictví a podobně. Shrnutí předcházející Diskusi v podobě SWOT analýzy hodnotím s jistými výhradami jako funkční, stejně jako vcelku dobře sumarizující a nejpodstatnější zjištění zvýrazňující Závěr.

2. Práce s literaturou

Počet zdrojů je dostatečný, rozsáhlé konceptuální publikace jo interpretaci jsou psány v angličtině. Turek vcelku bezchybně v textu rozlišuje interpretaci, parafrázi a citaci, dodržuje předepsanou citační normu a jasně odlišuje převzaté myšlenky od vlastního tvůrčího vkladu. (Oceňuji pečlivý způsob značení citátů z expozice, str. 60). Některé pasáže jsou však nedostatečně zdrojovány a takřka nejsou využity v empirické části. To se týká zejména jediného konceptu, který má skutečné vědecké ukotvení, byl však autorovi doporučen mnou a jako jiné rady zůstal opomenut: subkapitola z povinnosti „Třífázový model učení“ (viz výše), která ovšem nepřekvapivě dobře koresponduje s autory interpretační teorie (Tilden). Teorii interpretace bych se zdráhal označit v přísném slova smyslu za vědeckou disciplínu, spíše opravdu za aplikační koncept, návod, přístup, teorii (srv. např. Jonathan Culler¹).

3. Formální stránka

Práce obsahuje poměrně značný počet překlepů, chyb, často stylistických neobratností (viz příklady níže). Přesto se její jazyk (bohužel) nijak nevymyká ze současného absolventského standardu a styl autorovi dobře slouží k nekomplikovanému sledování hlavní momentální myšlenky.

namátkové příklady:

mluvnice a překlepy: „nové centra“ (str. 3); „Spojených státech Amerických“ (str. 6); „Evropské Unie“ (str. 25); „ve všech velkoplošných a některých maloplošných chráněných územích“ (str. 24) x „jakožto správce chráněných územích“ (str. 25); „by měl vycházet interpretačního plánu“ (str. 45); „procést“ (str. 47); prospektů vztahující se CHKO (str. 61); „viz.“ (str. 65); „prvkách“ (str. 66); „budování“ (str. 66); „pozorování“ (str. 67); „omu přírody“ (str. 77); „to prostoru“ (str. 78); „za základě“ (str. 84);

interpunkce: „U obrázku č. 8, který zobrazuje místnost věnovanou rybníkářům je...“ (str. 74); „Tvrzení, že je cíl naplněn lze opřít i o fakt, ...“ (str. 84)

styl: „Zároveň práce bude analyzovat současnou expozici a další činnost Domu přírody Třeboňska ve vztahu k podle zásad dobré interpretace vypracovaného interpretačního plánu CHKO Třeboňsko.“ (str. 4); „... kteří se podílejí na přípravě interpretačních plánů, následně pak při budování návštěvnických středisek – Domů přírody a dalších interpretačních prvků pro AOPK ČR.“ (str. 5); „Jedná se o stručnost nápisů a nadpisů, humor a láska k tématu ze strany interpretátora.“ (str. 11); „jedno z nejvýznamnějších děl v původně v českém jazyce“ (str. 16); „Posledních pět zde vyjmenovaných bodů lze rozumět jako nejdůležitější cíle Domu přírody Třeboňska stanovené v KPNV.“ (str. 44); „Jelikož je tedy v případě Domu přírody Třeboňska uvažováno procést rekonstrukci tak, aby limity současné expozice byly odstraněny nebo zmírněny a aby expozice lépe odpovídala sledovaným cílům.“ (str. 48); „Existenci příběhu expozice a zároveň obtížnosti ho postřehnout hovoří Marie Jirková.“ (str. 74); „Dalším takovým tématem se zřídka objevila už pouze rašelina“ (str. 76); „mohu být přiměn“ (str. 100) atd.

Text i bez přepočtu spolehlivě naplňuje požadavek na rozsah absolventské práce na magisterské úrovni. Vedle povinných formálních náležitostí (srozumitelný a dobře shrnující abstrakt a klíčová slova česky i anglicky) obsahuje samozřejmě povinný seznam literatury; dále seznam obrázků, tabulek a příloh (bez paginace), seznam zkratk umístěný vstřícně ke čtenáři na začátek textu, projekt, strukturu rozhovorů, přepis nejilustrativnějšího rozhovoru. Důležité jsou otázky se společným věcným jádrem, ale rozlišené podle respondentů, a jejich úplné přepisy ve zvláštní příloze; dále jako výstup kvalitativních metod dotazník pro kvantitativní šetření, jenž je součástí příloh práce (příloha č. 2). Obhajobu absence informovaného souhlasu lze spolu s účelně odstupňovanou anonymizací pragmaticky přijmout u návštěvníků, ne však u odborníků. Potěší vlastnoručně pořízené a jednotně titulované názorné fotografie.

Zmíněný bonus v podobě celkem smysluplného návrhu dotazníkového šetření je rozhodně lepší než nic, je však nezbytné již na tomto místě uvést, že užití všech dostupných nebo získatelných typů dat, jež je pro v textu několikrát zmiňovanou triangulaci takřka povinné, a hlavně jejich vzájemná konfrontace rozhodně není provedeno důsledně a zůstává jedním z požadovaných, ne však skutečně naplněných parametrů práce. Spolu s triangulací raději na tomtéž místě ještě jednu metodologickou poznámku. Soudím, že sama případová

¹ CULLER, JONATHAN. 2015. *Krátký úvod do literární teorie*. Přel. Bareš. Jirí. 2., rozšíř. vyd. Brno: Host. 192 s. ISBN 978-80-7491-233-7.

studie a její metody a principy je jinak vcelku slušně pochopená, ale nechápu plně použití pojmu *narátor*. Domnívám se, že je vhodný spíše např. pro biografický výzkum (viz např. Konopásek), je standardně součástí orálních výzkumů, hodí se pro laické respondenty, méně pro polostandardizované rozhovory a vůbec ne pro expertní rozhovory. Dnes módní „narace“ a „narativy“ jsou již osmdesát let součástí literární teorie a jejich jinak legitimní využití v metodologii jiných oborů by mělo respektovat původní význam, totiž „vyprávění“. Jinak je výběr (malého) vzorku rozmyslný, ač s pochybnostmi: „Jako narátor pro expertní rozhovory by se jistě hodil i autor KPNV, jehož jsem nakonec za účelem rozhovoru nekontaktoval, neboť se jedná spíše o teoretika.“ ?? (str. 55)

Typografické zpracování je střízlivé a plně funkční.

4. Celkové hodnocení

Spolupráci s diplomantem je obtížné hodnotit. Rozhodně nebyl pasivní, sám si volil tempo, bohužel však často také postup a formy práce, jež teprve zpětně „objektivizoval“. Konzultace však byly relativně časté, vždy měl dobře připravené dotazy k poradě a problémy k řešení. Příkladem podobných, někdy až protimluvných objektivizací je např. typický alibismus „Nelze již však s jistotou tvrdit, zda toto nadšení není pouze chvilkového charakteru a zda má opravdu schopnost budování pozitivního vztahu k přírodě a k pocítění potřeby o ni pečovat. Toto tvrzení by vyžadovalo odbornější analýzu psychologického charakteru, ke které mnou provedený výzkum neposkytl data.“ (str. 80). Nikoli výzkum, ale autor výzkumu nehledal data; na druhou stranu je skutečně nad rámec možností a jednorázového výzkumu podobné téma sledovat.

K výsledku v podobě textu je nutné uvést (nejprve spíše chronologicky, poté ty nejdůležitější) další následující výhrady různé důležitosti, obsahové i metodologické.

Třeboňsko je jistě unikátní přírodní oblastí (nejen) v rámci České republiky, ale právě ve středoevropských podmínkách kulturní krajiny obecně velmi diskutabilní pojem divočiny v tom hraje (ne jen ve srovnání s jinými VZCHÚ) jen malou roli (pokud vůbec připustíme, že jde o divočinu ve smyslu kategorií Ia a I b IUCN; osobně myslím, že toto tvrzení je neudržitelné). Pokud by zdůvodněním měly být jednotlivé druhy (orel mořský, vydra říční), pak jde nepochybně o důležité vlajkové nebo klíčové druhy, ne však o tolik v textu zdůrazňovaný celek divočiny (a na místě je standardní označení „volně žijící živočichové“, „planě rostoucí rostliny“, nikoli „divočina“).

Zatímco CHKO a biosférickou rezervaci Třeboňsko je nutné přijmout jako plně legitimní volbu stejně jako jakoukoli jinou z VZCHÚ České republiky, pro výběr vzorku Domu přírody to již neplatí a nelze jej plně dodatečně objektivizovat. Je zatížen mnoha atypickými vlastnostmi: není stavěn „na zelené louce“, ale ne jen v historické budově (to by bylo při dobré koncepci v pořádku), ale včleněn do původní expozice s jinou koncepcí, má stísněné prostory, klíčová interpretační koncepce „částečně předchází, částečně ne“ atd. DPT nemá interpretační plán, ale celá práce je pak založená na tom, co by bylo, kdyby, resp. nabízí se otázka, zda má smysl hodnotit expozici podle zásad interpretace: to asi má, ale proč je vzorek vybrán i podle dalšího „kritéria“ atypicky: modifikace původní expozice? Shrnutí: „vzorek“ – případ byl vybrán podle vnějších subjektivních kritérií, nikoli z objektivních důvodů a je otázka, jakou má práce výpovědní hodnotu pro domy přírody jako takové; ač sama metoda „příkladů špatné praxe“ vůbec není bez užitku! Tvrzení „Výsledky této práce mohou tak v případě rekonstrukce být přínosnější, než kdyby pro případovou studii byl vybrán jiný DP, zejména pokud se podaří analyzovat limity expozice a slabá místa ve vztahu k sledovaným cílům programu. Práce tak může být praktickým dokumentem při sestavování interpretačního plánu domu přírody, který opět v případě Domu přírody Třeboňska zatím nebyl vyhotoven.“ (str. 48–49) je nutno hodnotit jako ryze účelové...

Otázky „jaké je ‚klíčové sdělení‘ Třeboňska“? kolik jich je? *jak se ustavují?* (str. 12–14) zůstávají zodpovězeny neuspokojivě; pochybuji, zda a v jakém smyslu lze provádět evaluaci před začátkem projektu? („**Evaluate** je ve vzdělávání obvykle chápána jako systematické zkoumání kvality nebo hodnoty vzdělávacího programu nebo jeho jednotlivých částí, které umožňuje usuzovat o celkové efektivitě studia a o edukativním potenciálu vzdělávacího zařízení a jejím výsledkem je určení hodnoty a efektivitě vzdělávacího programu. Jinými slovy **evaluace slouží jako podklad pro určení kvality vzdělávacích programů, institucí či/a lektorů.**“

<http://www.nuv.cz/t/evaluate-jako-nastroj-zjistovani-kvality-v-dalsim-vzdelavani> 04.02.2022 17:55
Národní ústav pro vzdělávání)

Teorie interpretace a možnosti jejího uplatňování jak v budování prostředků environmentálního vzdělávání, výchovy a osvěty (Státní program EVVO mimochodem není v práci zmíněn vůbec), tak v analýze realizací vůbec nejsou nemístné, jen někdy poněkud přečeňované („věda“) a vlastně na druhou stranu dosud málo využívané. Jejich absolutizace však vede až k tomu, že některé zásady budí až dojem truismů nebo umělého vytváření „vědy“ tak, kde není: „Prostředky interpretace v domě přírody stanovují, jaké prostředky budou využity v rámci expozic domu přírody“ (str. 47). ??

Ad analýza obsahu expozice DPT a doporučení (metody; „JAK“)

Není zřejmé, jakým způsobem, jakou metodou se buduje, resp. má být budován *hlavní cíl, hlavní zpráva expozice?* od boku? zkušenostně? atd. Klíčová kapitola 7.3 Analýza současné expozice ve vztahu k zásadám dobré interpretace uvádí obecně často tvrzení o dobré či špatné podobě expozice bez důkazu: str. 67 „text nerespektuje zásady dobré interpretace“ – ale dobrá kvalita *expozice* následně dokumentovaná je. V textu se často operuje s pojmem informace a další informace. Postrádám údaj o tom, zda jsou v expozicích údaje o tom, kde lze nalézt *další informace*: velmi důležité je samozřejmě probudit zájem, nasměrovat, ale co nejvíce další hledání usnadnit. Turek přitom opakovaně zdůrazňuje, že je uvedeno jen jméno (pro ne-lidské živé bytosti bych neužíval pojmu „název“) živočicha, nikoli další údaje, ale stále není řečeno, co je skutečným klíčem a podstatou interpretace a jejího sdělení (viz dále).

Kapitola 7.4 Analýza současné expozice ve vztahu k cílům programu Dům přírody je zpracovaná dobře a správně zdůrazňuje, že nejde jen o vztah k přírodě, ale i o cíle a prostředky ochrany přírody a krajiny. Z nich je nejvíce zmiňováno směřování návštěvníků (např. převaha návštěvníků – cyklistů je přece jen překvapivá; přesto mi důraz na to, že cyklisté by měli mít přístup pokud možno až pod schody k expozici, připadá až přílišný, byť v zájmu věci [OPaK]). Kritika nedostatečného usměrňování návštěvníků však *nestačí*. DP by měl být koncipován jako součást *celkového destinačního managementu území* (ne jen směřování návštěvníků), v němž hraje roli i kultura, živá kultura, památky a tradice atd. atd. a samozřejmě i obyvatelé a návštěvníci, jejich množství i kvalita (environmentální uvědomění).

Proto je rozporuplné např. i negativní hodnocení tradičních domácích a hospodářských nástrojů a náradí: nedává jen informaci, ale přesně ve shodě s Turkovým požadavkem vyvolávat otázky vede k aktivnímu srovnávání vlastní každodenní současnosti s minulostí. Někdy je dokonce interpretace dat přinejmenším neprůkazná. Např. ve Shrnutí na str. 84 se dokládá, že expozici se daří probouzet v dětech zájem o přírodu tím, že se opakovaně vrací do *Domu přírody*, nikoli tím, že by se zvýšenou měrou zajímaly o *přírodu* (přičemž se v předchozím textu navíc uvádí, jak si děti v jedné z místností expozice *hrají*).

Jestliže je stěžejním tématem práce diskuse předem stanoveného záměru expozice s jejím provedením (podle poměrně rigidně stanovených kritérií: zásady interpretace), je obtížně přijatelný přístup „Otázky, na něž odpovědi by nastínily, zda si návštěvníci obsah prvního sdělení odnášejí, jsem vzhledem k uvědomění si časového limitu rozhovoru do rozhovoru nezařadil.“ (str. 87), zejména když záměr obsahuje pouze pět témat (cílů).

Kdyby skutečně platilo, že „Podle zásad dobré interpretace by sdělení mělo být jasné hned po přečtení nadpisu, nikoliv po shlédnutí třiminutového snímku.“ (str. 89), byly by snímky poněkud nadbytečné, stačily by nadpisy. Na druhou stranu je existence videokiosků poměrně podrobně diskutována, zřejmě ne vždy přesně: např. malý zájem o VK v poslední místnosti je dán asi především tím, že návštěvník je unaven už jen opakováním *formy* sdělení (opakuje-li se již popáté). Určitě platí, že základní informace by neměly být tlumočeny *jen* formou módního audiovideosdělení, ale i jinými formami, přírodě bližšími. Vztah „atraktivních“ technických prostředků a přírodních, resp. např. smyslově názorných exponátů a jejich vzájemný poměr není diskutován takřka vůbec, stejně jako jejich využití pro jednotlivé obsahy.

V současné společenské realitě docela jistě nepokládám vytvářený i reflexivní obraz DPT na webu, sociálních sítích a ve sdělovacích prostředcích jen za jakýsi přívažek, naopak soudím, že naznačené rozborů jsou užitečné a mohly by být i hlubší (např. problém participace odborníků, municipality a místních komunit na budování a provozu DP). Má-li DP plnit své funkce, musí mít dokonce i reklamu včetně značení, přístupu apod.

Zjevný rozpor mezi „orientací DP na všechny a v důsledku na nikoho“ a mezi požadavkem zaměřit se na jednotlivé cílové skupiny (např. str. 67, 95, 143) je bez použití interpretačních teorií, ale na základě pouhé dlouhodobé zkušenosti, jednoduše řešitelný zaměřením na děti, resp. děti a jejich průvodce, resp. na rodinu. Tato orientace vyhovuje i vzdělanostně slabším dospělým, přičemž vzdělanějším zájemcům, jejichž zájem DP probudí, by měl být vždy k dispozici bohatý aparát dobře vybraných kvalitních externích zdrojů. Toto je jeden ze zobecňujících závěrů, jež v práci postrádám (řešení i diskuse zdrojů). Právě srovnání s jinými expozicemi nebo muzei, jež využívají interpretační a zážitkové postupy prezentace vč. vyprávění (např. Muzeum ve Žďáru nad Sázavou Jana Roháče a Bronislava Stratila) nebo naopak s DP, jež je nevyužily vůbec, by autorovi pomohly proniknout v analýzách mnohem hlouběji v předmětu (CO) i postupech (JAK) prezentace. Naopak absenci testování návštěvníků „na vstupu“ a „na výstupu“, o níž je známo, že je jedním z největších a prakticky neřešitelným problémem (rozhodně v krátkodobém výzkumu), bych autorovi jistě nevyčítal.

Ad analýza obsahu expozice DPT a doporučení (obsahy; „CO“)

Je-li už vnějším souvislostem DPT věnován takový prostor, jsou na druhé straně opomíjena (např. v činnosti DPT navenek) zásadní témata, pro něž je Třeboňsko ideálním terénem. Nejprve uvedu obor ekologie obnovy s možností exponovat právě ta subtémata, na jejichž absenci si Turek (právem) stěžuje: téma celé stupnice restoration, rehabilitation, remediation, reclamation – rekultivace, revitalization, technické obnovy vs. sukcesní obnovy, využití pro participaci a sociokulturní potřeby (koupaliště), vytváření nových stanovišť (biotopů) – k tomu všemu se třeba třeboňské písáky přímo nabízejí. (Zde se ovšem začínám ocítat ve vztahu de lege lata – de lege ferenda, a to hned dvojmo: co by mělo (mohlo) být v domě přírody, a co by mělo (mohlo) být v diplomové práci.)

Téma rašeliny, důležité právě pro jednu z cílových skupin, „lázeňští hosté“, by bylo možné exemplárně rozebrat z hlediska statků a služeb ekosystémů (co vše nám příroda poskytuje, jak dlouho se rašelina tvoří, do jaké míry je technickými prostředky nenahraditelná atd. atd.). Právě zde je možné ukázat, jak lze od utilitárního využití přírodního zdroje dospět k vyvolání úcty a lásky k přírodě a k vědomí její nenahraditelnosti: to by mělo být ono *interpretační sdělení*, a samozřejmě nikoli jen v primární názorné podobě jediného příkladu, ale ve formě *zobecnění, obecného poučení* o hodnotě přírody.

Vyjádření „„technický jazyk přírodních věd““ (str. 12) je terminologicky přinejmenším krajně nepřesné (mmch. tvrzení na téže straně 12 o financování si dokonce protirečí). Je přitom jasné, že Turkovi jde o zpřístupnění přírody a její ochrany laikům, ale bohužel vedle obecných proklamací málo ukazuje, jak na to. Příkladů typu rozpětí křídel – postel jsou dobré, ale

v rozporu s interpretačními požadavky přibližují jen prostou informaci, její rozměr (notoricky známá zkušenost: *relativní* údaj má větší výpovědní hodnotu než *absolutní*, relací může být několik, právě na jejich srovnání se vynořuje ambivalence reality) ale ne to – a poprvé to musím napsat – **zásadní**: korelace, kauzalitu, zákonitosti, příběhy, procesy, cykly.

Turek správně upozorňuje, že jedním z cílů DP by mělo být posílení vztahu k přírodě, ale nikde systematicky a podrobně neuvádí jeho složky: emoce, informace, poznatky, hodnoty, postoje, motivace atd. atd. (ojediněle marginální nejhrubší rozdělení: „vzdělávací, emoční a na cíle v oblasti chování“ [str. 86]), ale nijak blíže jednotlivé prostředky a cíle neanalyzuje.

Velmi správně zdůrazňuje, že jedním z cílů DP by mělo být posílení vztahu ne pouze k přírodě samotné, ale i *k ochraně přírody a krajiny*. Vůbec však nediskutuje a nerozlišuje základní pojmy a problémy OPaK a její popularizace veřejnosti: hodnota přírody pro člověka (statky a služby) a hodnota vnitřní (příroda an sich a für uns), z ochrannářského hlediska předmět ochrany, základní paradigmatické rozpory: předmět ochrany (ekosystém vs. proces, druhy vs. území) a aktivní management vs. bezzásahový režim, typologie a role jednotlivých území (biotopů, ekosystémů) a jednotlivých druhů, historická (krajinotvorná; na Třeboňsku klíčová) a současná role člověka. Jednu z výjimek představují samozřejmě rašeliniště (viz) nebo rybníky, ale není zmíněn přínos krajinotvorné činnosti člověka pro biodiverzitu (marginální zmínka na str. 86) a zmnožení vazeb mezi jednotlivými prvky ekosystémů. Zmínky typu „DP nekomunikuje prostředky ochrany Třeboňska“ jsou jen okrajové a povrchní, nepopisují problém ani to, jak by měl být řešen. Vlastně lépe, ale pochopitelně nikoli analyticky, popisuje problém návštěvnice Alena: „*Nejcennější je podle mě vždycky ten celek, jak právě je tady ukázaný na těch rybníkách a co je na ně všechno navázaný. Vždycky jedna věc nemá smysl. Harmonie celku je důležitá.*“ (str. 86) a Turek správně připisuje zásluhu i expozici DP.

Příroda nebo OPaK? Orel, kapr nebo ryba *samozřejmě* nemají mít pouze funkce maskota, resp. reprezentativního druhu (str. 101 a jinde); podstatná pro DP je ne jen jejich charakteristika, ale tematizace ekosystémových vztahů, procesů (potravních, rozmnožovacích aj.) a vazeb, do nichž vstupují. Zásadním tématem výzkumu pak má být, do jaké míry to DP provádí, jak využívá „příběhy diktované přírodou“ k pochopení korelací, kauzálních vztahů, k vyvolání tázání, zájmu, emocí, aktivního vztahu k přírodě a hlavně: přírodní zákony, statky a služby, kauzalita, příběhy, „fungování“ přírody: pro ni samotnou i pro člověka.

Závěry práce i posudku

Vypracovaná SWOT analýza je velmi podrobná a je vyloučeno ji diskutovat v jednotlivých bodech, z nichž některé jsou v předchozím Turkově textu doloženy a zdůvodněny dobře, jiné málo a některé vůbec. Přes tento nedostatek ji ovšem považuji za užitečné a funkční shrnutí obsahu práce s dobrým následným aplikačním využitím.

O celém obsahu obsáhlé a obsažné kapitoly Diskuse by naopak bylo možné diskutovat dlouho (viz částečně výše). Rozhodně nesouhlasím s poněkud násilným zdůvodněním výběru vzorku (viz výše), ztotožňuji se s úvahou vyhodnocení návštěvníků „na vstupu – na výstupu“, jehož řešení je trvalou metodologickou výzvou, oceňuji fakt, že při politováníhodné absenci kvantitativního šetření je k dispozici alespoň návrh dotazníku a hlavně si cením důkladné rozvahy autora nad vlastní prací, byť s jeho argumentací někdy nesouhlasím.

Naopak se závěry práce vcelku souhlasit lze. Domy přírody jsou nesporně veřejně prospěšné společnosti i přírodě a její ochraně, měly by být budovány koncepčně s důrazem na celek a na zdůraznění vztahu příroda – krajina – člověk a s využitím ucelených teorií (ne nutně pouze interpretační, ale moderní pedagogiky [např. EUR] obecně). Mohou a mají v rámci konceptu dvojího vítězství využívat kulturního dědictví a staveb (jež tím i ochrání: Klenčí,

Kladská) a nechat se jimi inspirovat, ale vždy musí mít přednost celostní koncepce vztažená k celkovému prostředí.

Případová studie do jisté míry naznačila, jakým způsobem by se mohlo posuzování a hodnocení stávajících a budování nových Domů přírody (ale i informačních center) provádět a jak by získané zkušenosti mohly být použity pro koncepční přípravu nových. Výsledky mohly být lepší, kdyby byl výběr proveden podle objektivních rozumných kritérií a ne zpětně poněkud násilně zdůvodňován (ne / existence interpretačního podkladu (záměru), roubování domu přírody na starší expozici, kdy jsou i bez výzkumu celkem jasné nevýhody a omezení atd.) K lepšímu a v praxi použitelnějšímu výsledku by však vedla mnohem lepší, hlubší a konceptuálnější, zobecňující analýza v rámci případové studie jednoho vzorku, lepší volba vzorku podle lépe a jasněji daných kritérií a hlavně komparace všech domů přírody, které jsou v České republice v současnosti hotové nebo se budují. Ano, takový výzkum ve výše zmíněné analytické hloubce **by přesahoval možnosti diplomové práce**, strukturální srovnání několika *dobře vybraných* objektů by však možné bylo a při volbě správných kritérií výběru a s potřebným předvýzkumem by jistě přineslo mnohem podstatnější teoretické poznatky, jež by bylo možné lépe využít v praxi. Práce proto není ani tak analyticky obsažná a hluboká, jak by měla při zaměření na jediný objekt případové studie být, ani nevyužívá výhod srovnávání.

Celkové hodnocení práce není jednoduché. Některé z výhrad, jež jsem uvedl, jsou vážné. Na druhé straně diplomant pracoval na tématu, jak bylo nakonec dohodnuto, poměrně svědomitě a konzultoval přiměřeně. Rád bych věřil, že při práci na absolutoriu získal cenné zkušenosti a že jich dokáže v budoucnu využít. Rozhodující však zůstává důkaz o nabytí schopnosti odborné práce na magisterské úrovni, jímž předložená práce je na stupni „dobře“ až „velmi dobře“ (9 až 10 bodů) podle průběhu obhajoby, k níž ji **doporučuji**.

Strašnice 6. února 2022

PhDr. Ivan Rynda